

**FELMÉRÉS A HITELEZÉSI VEZETŐK KÖRÉBEN,
A BANKOK HITELEZÉSI GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATÁRA**

**A 2005 első félévére vonatkozó felmérés összesített eredményének
ismertetése**

2005. augusztus

Az elemzést készítette: Bodnár Katalin

Pénzügyi stabilitási főosztály

A bankok hitelezési gyakorlatának felmérésre 2005 nyarán hatodik alkalommal került sor, jelen elemzés ennek eredményeit összegzi. A kérdőív visszatekintő kérdései 2005 első félévére vonatkoznak, ezek esetében a bázisidőszakot 2004 második félévére jelenti, az előretekintő kérdések pedig 2005 második felére tartalmazzák az előrejelzést az előző félév tendenciáihoz viszonyítva. A kérdőív két területre koncentrál: a háztartási, illetve a vállalati hitelezési szegmensekre. Az egyes részpiacok teljes hitelállományát és a kérdéseket megválaszoló bankok részesedését az 1. és a 2. melléklet tartalmazza.

Az eredmények bemutatásánál mindkét fő hitelezési szegmensben követjük a rájuk vonatkozó kérdőívek szerkezetét. *A változások, folyamatok okainak vizsgálatánál a banki vezetők válaszait ismertetjük és nem a saját szakértői véleményünket. Azt igyekszünk feltárni, hogy a megkérdezettek hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve a vezetők és a tulajdonosok helyzetértékelése alapján a bankok hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat.* Az egyedi, mikro-szintű válaszok aggregálásával kívánjuk megvizsgálni, hogy merre tart a piac.

A változás jelzésére a válaszadók százalékában kifejezett ún. *nettó változás mutatót* használjuk. Ezt úgy kapjuk, hogy a változást (szigorodást / növekedést / erősödést) jelzők számából levonjuk az ellenkező előjelű változást (enyhítést / csökkenést / gyengülést) jelzők számát, és ezt elosztjuk az összes válaszadó számával (a válaszok súlyozatlanul szerepelnek).

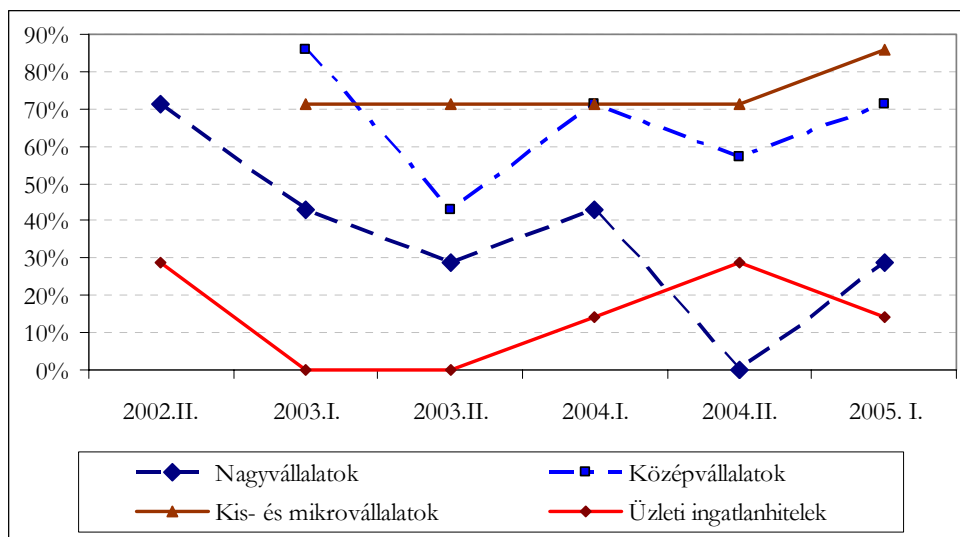
A kérdőív összesített eredménye

1. Vállalati hitelek piaca

A vállalati kérdőív szerkezete nem változott a korábbi félévhez képest. A kérdőívet összesen hét, a vállalati hitelpiac (üzleti ingatlanhitelek nélkül véve) 85 %-át, az üzleti ingatlanhitelek piacának 96 %-át képviselő bank töltötte ki (lásd 11. és 12. ábra).

A vállalati hitelek terén a megkérdezett bankvezetők általános véleménye szerint 2005 első félévében nem történt jelentős változás. Azt tapasztaltuk, hogy a bankok továbbra is a kis- és középvállalati szektorban versenyeznek, hitelezési hajlandóságuk e szegmensekben folyamatosan nő, de a hitelkereslet nem emelkedett. A nagyvállalati hitelek és az üzleti célú ingatlanhitelek piacán stagnálás jellemezte mind a keresletet, mind a kínálatot, de a következő félévre a bankok erre válaszképpen jelentős mértékű szigorítást terveznek.

1. ábra: A bankok hitelezési hajlandóságának alakulása az egyes szektorokban

1.1. Vállalati hitelek üzleti célú ingatlanhitelek nélkül

(3. melléklet 1-9. kérdése)

Kínálati oldal

Teljes vállalati szektor

A teljes vállalati kategóriában a bankok 86 %-a jelezte hitelezési hajlandósága növekedését, ami az eddigi félévekben a legmagasabb, de továbbra is főképp a KKV szektor felé fordulás áll mögötte. A hajlandóság emelkedését azonban ebben a félévben nem tükrözte a standardok és feltételek alakulása. A hitelképességi standardok és szinte minden hitelezési feltétel esetében nettó módon csak 1-1 bank jelezte hitelezési politikájának változását, és összességében némi enyhítés körvonalazódik ki. Kivétel ez alól a kockázati prémium, ahol a 7 válaszadó bank közül 3 szigorítást hajtott végre 2005 első félévében.

2005 második félévére a teljes vállalati kategóriában a bankok többsége (71 %-a) enyhítést jelzett előre a hitelképességi standardok terén, ami szintén az eddigi legmagasabb arány. A kockázati prémiumtól eltekintve a hitelezési feltételeket is enyhíteni kívánják a bankok, legtöbbször a hitel/hitelkeret maximális nagyságának növelését tervezik (lásd 13.-16. ábra).

Nagyvállalatok¹

2005 első felében a bankok 29 %-ának hitelezési hajlandósága emelkedett a nagyvállalati hitelek terén. A hitelképességi standardok második feléve változatlanok, a hitelezési feltételek terén pedig némi finomhangolás tapasztalható: a bankok más-más feltételeket változtatnak, egységes tendencia nem rajzolódik ki.

A következő félévben szintén több különböző feltétel változtatását tervezik a bankok. Összességében két intézmény enyhíteni, egy inkább szigorítani fog a hitelezési feltételein.

Közép, kis- és mikrovállalatok

Mind a középvállalati, mind a kis- és mikrovállalati szektorra vonatkozóan a hitelezési hajlandóság – akár jelentős – növekedését jelezte a bankok többsége az elmúlt félévben. Ennek ellenére a hitelképességi standardokat csak a kis- és mikrovállalatok esetében enyhítette egy bank, a hitelezési feltételekben pedig lényeges változás nem történt. A középvállalati hitelezési feltételek közül a díjakat enyhítette, az adós kötelezettségvállalásait szigorította 1-1, a kockázati prémiumot szigorította két bank. A kis- és mikrovállalatok felé szintén a kockázati prémium szigorítását hajtotta végre 2 bank, és 2 enyhített a fedezeti követelményeken. Összességében a középvállalatok esetében egy, a kis- és mikrovállalatok esetében két bank végzett enyhítést, az agresszív verseny mindegyik esetben jelentős szerepet játszott ebben.

A következő félévre a bankok a hitelképességi standardok és – a kockázati prémium kivételével – a folyósítási feltételek enyhítését irányozták előre mindkét méretkategóriában. A legtöbb bank a fedezeti követelmények enyhítését tervezi, elsősorban a kis- és mikrovállalatok körében.

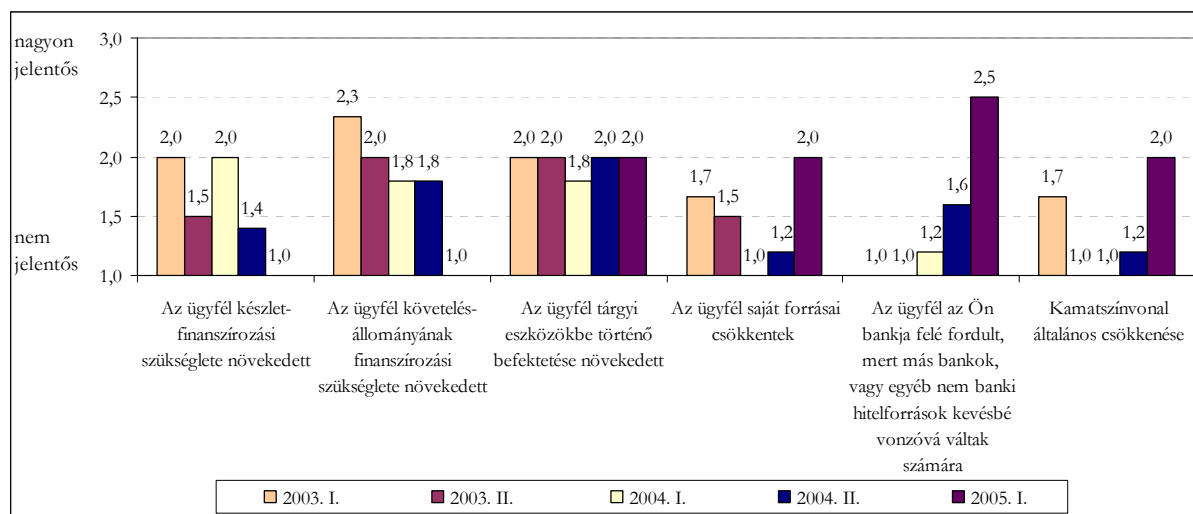
Keresleti oldal

Az elmúlt félévben a vállalati szektor hitelkeresletének növekedését a kérdőívet kitöltő bankok nettó 14 %-a jelezte. A nagyvállalati szektorban egy bank a kereslet visszaeséséről számolt be, a középvállalati szektorban nettó módon egy, a kis- és mikrovállalatok esetében nettó módon két bank érzékelt magasabb keresletet. A középvállalatok hitelkeresletének növekedése mögötti okok közül a legjelentősebbnek a bankok versenyben szerzett előnye bizonyult, de a saját források csökkenése, a tárgyi eszközökbe történő befektetés emelkedése és a kamatszínvonal csökkenése is szerepet játszott benne. A kis- és mikrovállalatok esetében ugyanezek az okok jelennek meg, de itt a saját források csökkenése kapta a legmagasabb pontszámot.

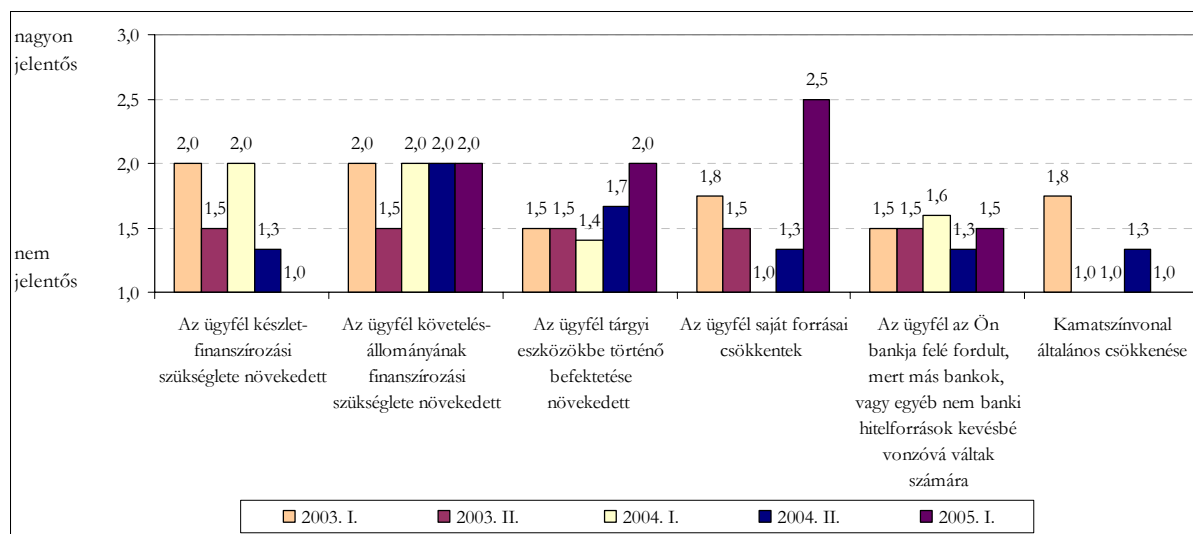
A hitelkeresletre vonatkozó kérdés esetében szembeűnő, hogy az elmúlt két félévben jelentős volt az eltérés a várt és a tényleges kereslet között. Ennek magyarázata az lehet, hogy a hitelkereslet előrejelzésénél a tulajdonosi várakozások, jövedelem-elvárások miatt a bankvezetők túlságosan optimisták. A következő félévre a bankok többsége a hitelkereslet valamelyes emelkedésére számít a KKV szektorban, különösen a középvállalatok felől.

¹ A vállalati kategóriákba történő besorolás továbbra sem egyezik meg a bankok körében, és a banki vezetők az általuk használt kategóriákra adják meg a változások nagyságát, irányát. A kérdőív vállalati méretkategóriáinak tartalma ezért nem egyértelmű, ezt figyelembe kell venni az eredmények értékelésénél is.

2. ábra: A hitelek iránti kereslet emelkedésének okai a középvállalatok esetében (1=nem jelentős, 2=valamelyest jelentős, 3=nagyon jelentős)

3. ábra: A hitelek iránti kereslet emelkedésének okai a kis- és mikrovállalatok esetében (1=nem jelentős, 2=valamelyest jelentős, 3=nagyon jelentős)

1.2. Üzleti célú ingatlanhitelek

(3. melléklet 10-15. kérdése)

Kínálati oldal

A bankok hitelezési hajlandósága új üzleti célú ingatlanhitelek nyújtására nagyrészt változatlan maradt 2005 első félévében, mindössze két bank jelezte hajlandóságának emelkedését, egy pedig annak csökkenéséről adott számot. A hitelképességi standardok esetében 2005 során az előző évvel ellentétes tendenciák látszanak kirajzolódni: három bank szigorított a standardokon, míg

korábban változatlan vagy valamelyest enyhülő standardok jellemezték a piacot. A szigorítás okaként mindegyik bank más fő okot jelölt meg, a legmagasabb pontszámot az iparági problémák súlyosbodása kapta. A következő félévben nettó módon a standardok változatlanságát jelezték előre a megkérdezett vezetők.

Keresleti oldal

Az üzleti célú ingatlanhitelek iránti keresletet nettó módon a bankok 14 %-a alacsonyabbnak érzékelte, mint a korábbi félévekben. Egy bank jelentősen alacsonyabb, egy valamelyest alacsonyabb, egy bank pedig valamelyest magasabb keresletet tapasztalt. A következő félévre a bankok nem várnak változást az üzleti ingatlanhitelek iránti keresletben.

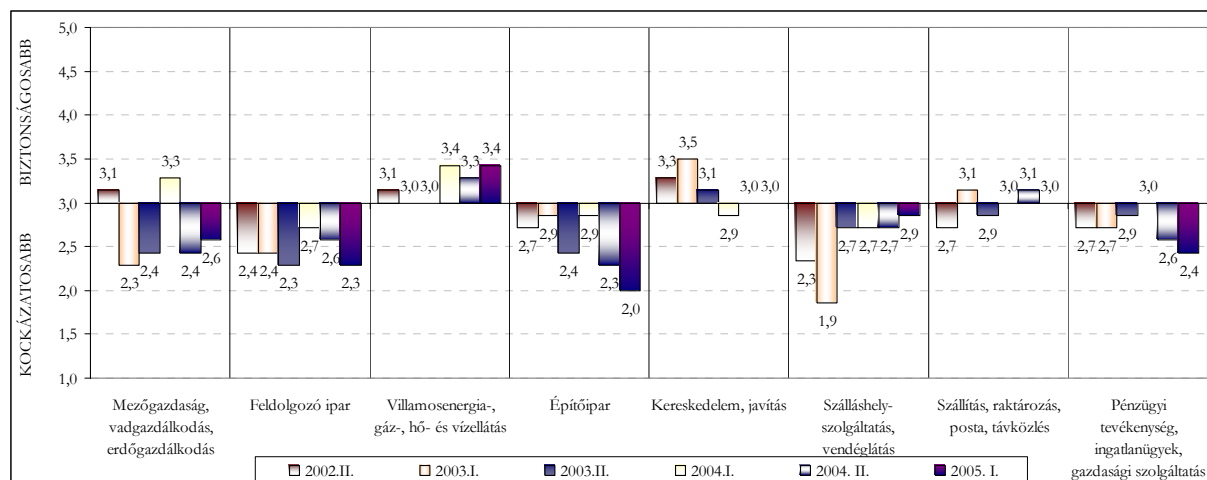
1.3. A különböző iparágak hitelkockázati megítélésének változása

(3. melléklet 16. kérdés)

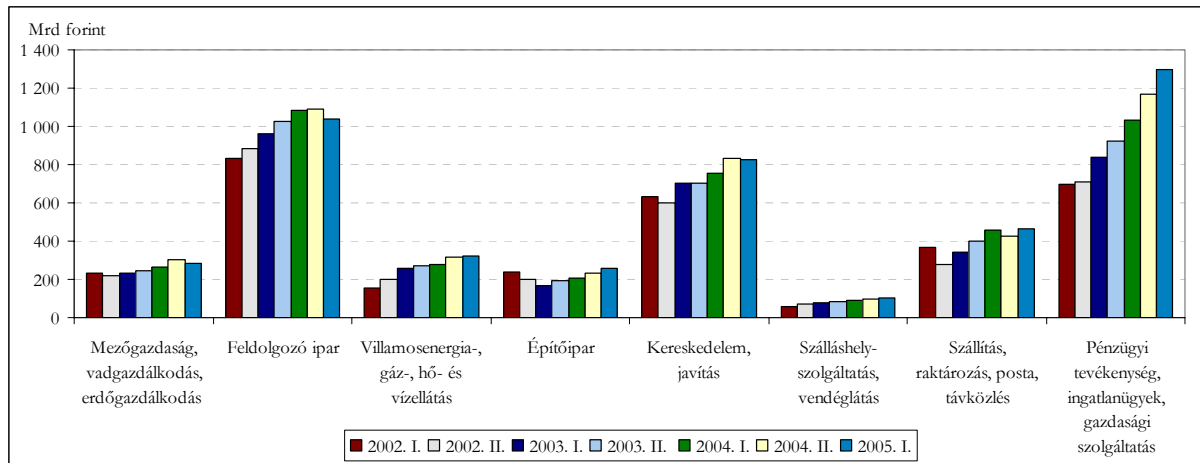
2005 első félévében a feldolgozóipar, az építőipar és a pénzügyi tevékenység, ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatás terén tapasztaltuk a kockázati megítélés jelentős mértékű romlását, de a mezőgazdasági szektor megítélése is romlott. Az építőiparban a korábbi problémák – körbetartozások emelkedése –, míg a pénzügyi tevékenységek terén a lízing, faktoring cégek pénzügyi helyzetének romlása magyarázta a kockázati megítélés romlását. Az utóbbi ágazatok felé a bankrendszer kitettségének fokozatos növekedése figyelhető meg (lásd 5. ábra). A feldolgozóiparon belül továbbra is az élelmiszeripar jelenti a legkockázatosabb alágazatot.

A villamosenergia-, gáz-, hő- és vízellátás biztonságosabbá vált, a többi iparág megítélése gyakorlatilag változatlan maradt.

4. ábra: Az egyes ágazatok kockázati megítélésének alakulása (átlagos pontszámok; 1 = jelentősen kockázatosabbá vált, 2 = valamelyest kockázatosabbá vált. 3 = közel változatlan maradt, 4 = valamelyest biztonságosabbá vált. 5 = jelentősen biztonságosabbá vált)

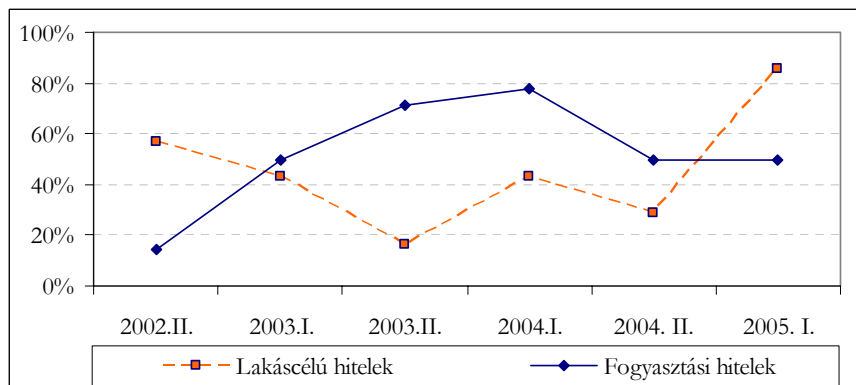
5. ábra: A bankok hitelállományának szektorális megoszlása

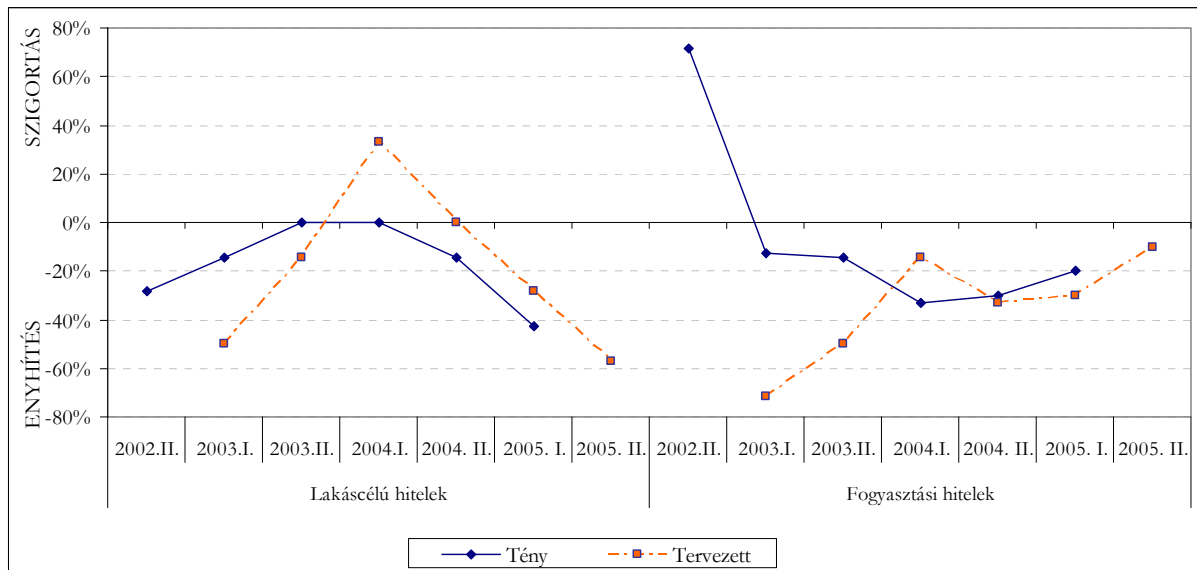
2. Háztartási hitelek piaca

A háztartási hitelek piacán összesen 11 bankkal folytattuk le az interjút, ezen belül a lakáshitelekkel kapcsolatos kérdésekre 7, a fogyasztási hitelekre vonatkozó részre 10 bank adott választ. Megfigyelhető, hogy a korábbiakkal ellentétben újra a lakáscélú hitelek kerültek az előtérbe: itt nőtt jobban a bankok hitelezési hajlandósága és a standardok, feltételek is nagyobb mértékben enyhültek, mint a fogyasztási hitelek esetében (lásd 6. és 7. ábra). A hitelkereslet is nagyobb mértékben emelkedett a lakáscélú hitelek iránt, mint a másik részpiacon.

6. ábra: A hitelezési hajlandóság alakulása a lakáshitelek és a fogyasztási hitelek piacán (magasabb - gyengébb hitelezési hajlandóságot jelző bankok aránya)

7. ábra: A hitelképességi standardok alakulása a lakáscélú és a fogyasztási hitelek esetében (pozitív = szigorítás)

2.1. Lakáshitelek

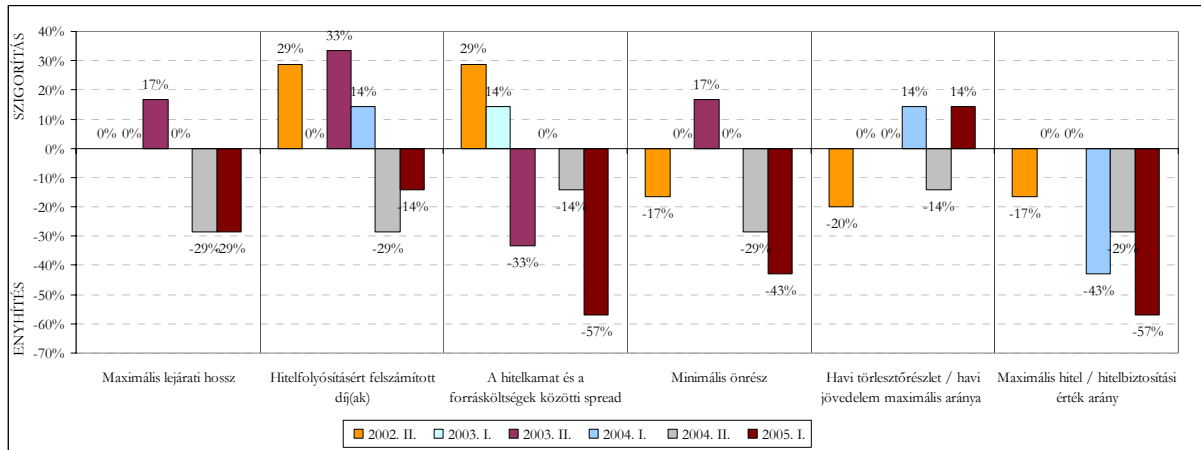
(4. melléklet 1-10. kérdése)

Kínálati oldal

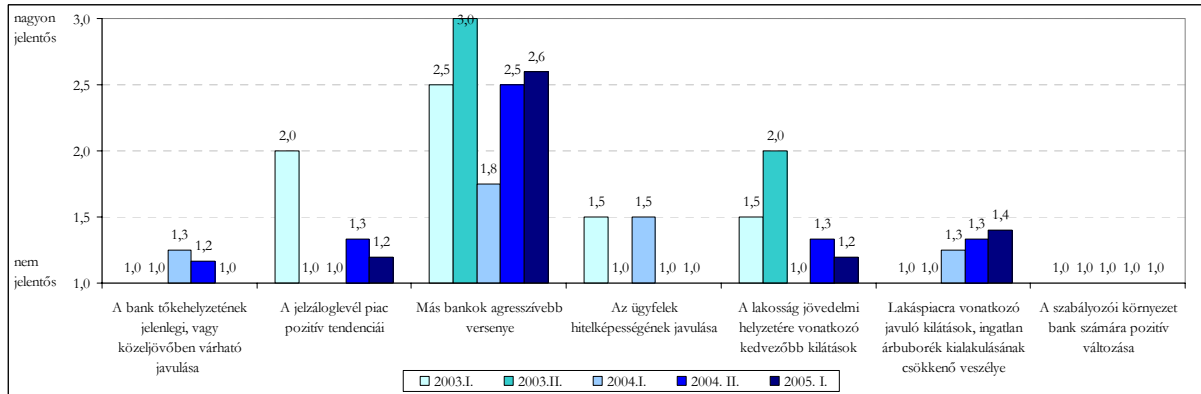
A lakáscélú hitelek piacán 2005 első félévében csaknem minden bank hitelezési hajlandósága emelkedett, és a hitelképességi standardokat is több bank enyhítette, mint korábban: a résztvevők 43 %-a. A hitelezési feltételeket általánosan enyhítették a bankok: a spread csökkent és a maximális hitel/hitelbiztosítéki arány nőtt a válaszadók 57 %-a, a minimális önrész a bankok 43 %-a esetében (lásd 8. ábra). Összességében 5 bank ítélte úgy, hogy hitelezési politikája enyhült, esetükben az enyhítés fő oka egyértelműen az agresszívabbá váló verseny volt

A következő félévre a bankok többsége újra a hitelképességi standardok enyhítését jelezte előre, tehát a két féléve tartó tendenciák folytatódása várható.

8. ábra: A hitelezési feltételek alakulása a lakáscélú hitelek piacán (a szigorodást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

9. ábra: A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek enyhítésének okai a lakáscélú hitelek esetében (1 = nem jelentős; 2 = valamelyest jelentős; 3 = nagyon jelentős)

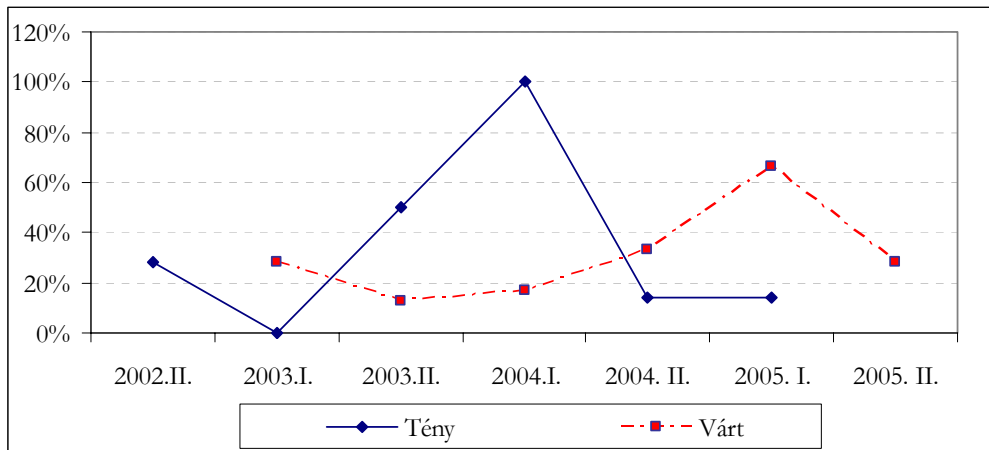
Keresleti oldal

2005 első félévében a hitelkeresletet a megkérdezett bankok többsége, 57 %-a magasabbnak érzekelte, mint egy félévvel korábban. A következő félévre a bankok 43 %-a vár további növekedést, a többiek várakozása változatlan hitelkeresletre vonatkozik.

Nominális lakásárak

A nominális lakásárakat a bankok az előző félévben összességében egy bank kivételével változatlannak érzékelték, de többen hangsúlyozták, hogy jelentős a differenciálódás. A következő félévben a bankok 29 %-a számít további lakásár-emelkedésre.

10. ábra: A nominális lakásárak alakulása a hitelezési vezetők megítélése szerint (az emelkedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

2.2. Fogyasztási és egyéb hitelek

(4. melléklet 11-15. kérdése)

Kínálati oldal

A fogyasztási hitelek esetében a bankok felének növekedett (akár jelentős mértékben) a folyósítási hajlandósága, a többi bank hajlandósága magas szinten változatlan maradt. A hitelképességi standardokat csak három bank enyhítette, egy szigorította, a hitelezési feltételek is összességében enyhültek. Négy bank csökkentette a spread-et, három emelte a hitelkeret összegét, két bank pedig a minimális önrészt mérsékelte. Összességében négy bank ítélte enyhébbnek a hitelezési politikáját, az enyhítés legjelentősebb okaként pedig a banki és nem banki közvetítők versenyét jelölték meg.

A következő félévre két bank a standardok további enyhítését, egy azok szigorítását tervezi.

Keresleti oldal

A fogyasztási hitelek iránti keresletet – valószínűleg a versennyel összefüggésben – eltérően érzékelték a bankok: 4 bank erősebb, 4 gyengébb, 2 pedig változatlan keresletet tapasztalt, így a változást érzékelők nettó aránya nulla. A következő félévet tekintve nettó módon a bankok 40 %-a vár magasabb keresletet.

3. Aktuális kérdések, tendenciák

A jelenlegi interjúk során a jövedelmi kilátások figyelembe vételéről, az adósságkonszolidációs termékek esetleges alkalmazásáról és a devizahitelezésről kérdeztük a bankokat mind a vállalati, mind a lakossági szegmensben.

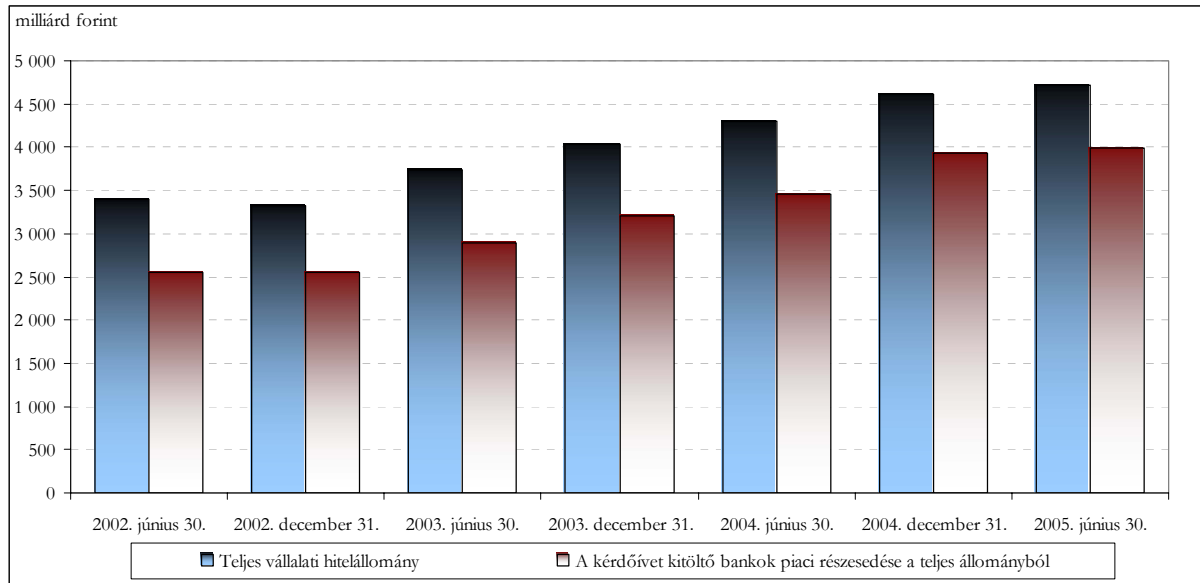
A hiteldöntésekkel kapcsolatban a bankok mind a lakossági, mind a vállalati hitelezés során figyelembe veszik az ügyfelek aktuális jövedelmi helyzetét, ám a jövedelmi kilátásokat nem számszerűsítik, statikus szemléletet alkalmaznak. A lakossági piacon a folyó jövedelemből, illetve az aktuális munkaerő-piaci helyzetből kiindulva következtetnek az ügyfelek várható jövedelemalakulására. A vállalati hitelek piacán a projekthitelezésben több bank érzékenységvizsgálatokat végez, illetve felülbírálja az üzleti terveket.

Az adósságkonszolidációs termékek bevezetésével kapcsolatban azért kértük ki a bankvezetők véleményét, mert azt gondoltuk, hogy a verseny erősödésével ez lehet az ügyfélszerzés egyik újabb módja. A bankvezetők elmondása alapján ezek a termékek már megjelentek ugyan a piacon, de a bankok nem látnak benne jelentős ügyfélszerzési lehetőséget. Amennyiben felmerül az igény a meglévő adósságállomány finanszírozására, a normál hitelezés keretein belül általában találnak megoldást, de kimondottan piacszerzési céllal nem alkalmazzák ezeket a termékeket. A vállalati piacon néhány bank foglalkozik ilyen konstrukciók kidolgozásával.

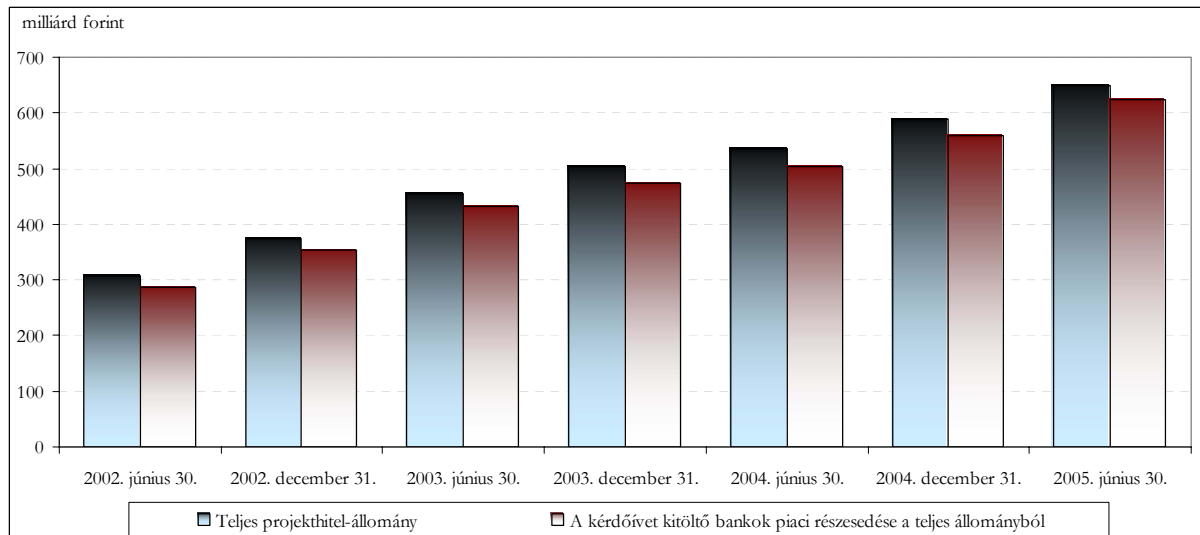
A devizahitelezés kapcsán a korábbi tendenciák folytatódnak, vagyis az új folyósítású hitelekben belül dominálnak a devizahitelek, azon belül is általában a svájci frank hitelek. A vállalati piacon néhány bank azt tapasztalta, hogy elsősorban a nagyvállalati ügyfelek lassan a forinthitelek felé fordulnak a kamatkülönbözet csökkenésével, de a kis- és középvállalatok továbbra is a devizahiteleket részesítik előnyben. A lakossági hitelpiacon sem volt megfigyelhető a forinthitelek felé fordulás, az ügyfelek továbbra is a törlesztő részletet minimalizálják, az árfolyamkockázat figyelembe vétele nélkül.

A HITELÁLLOMÁNY ALAKULÁSÁT ÉS A KÉRDŐÍVRE ADOTT VÁLASZOKAT BEMUTATÓ ÁBRÁK

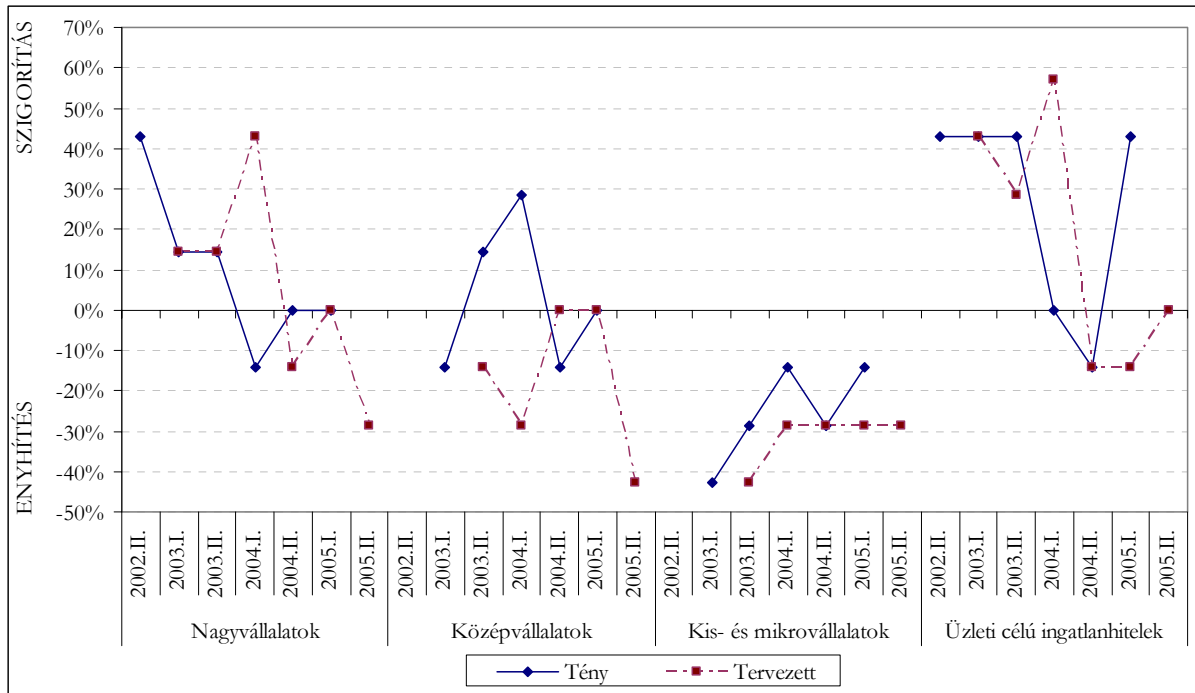
11. ábra: A teljes vállalati hitelállomány alakulása és a vállalati kérdőívet kitöltő bankok részesedése (üzleti célú ingatlanhitelek nélkül)

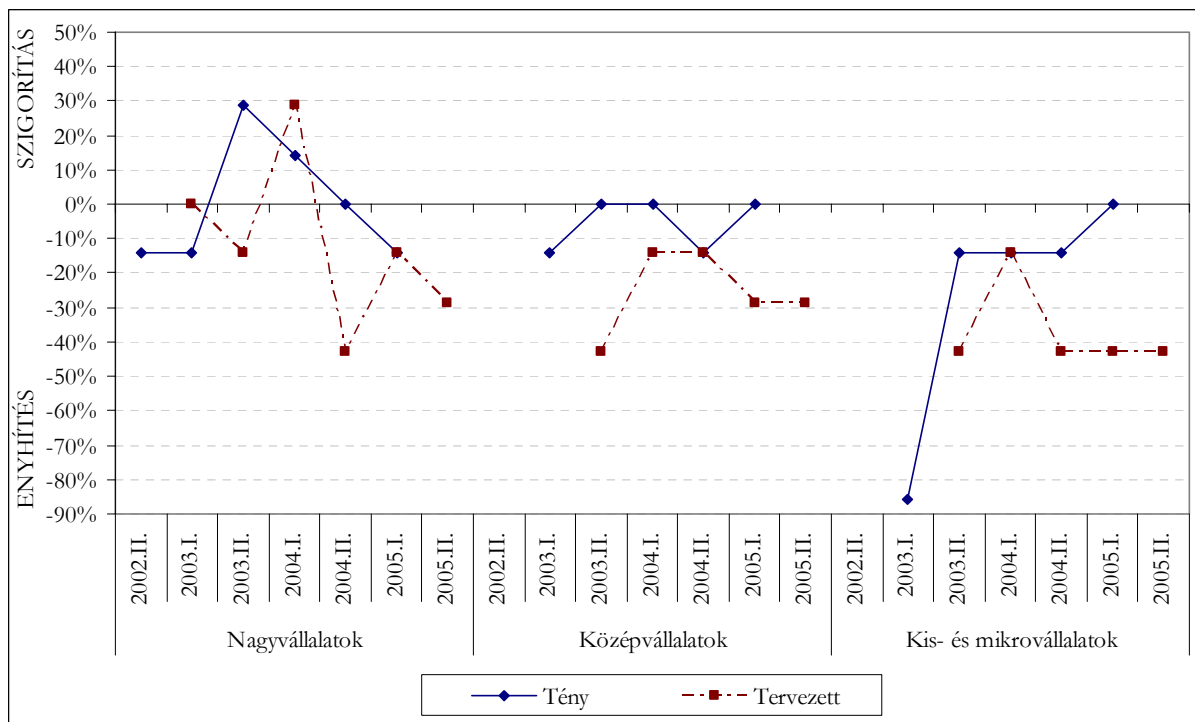
12. ábra: Az üzleti célú projekthitelek állományának alakulása és a kérdőívet kitöltő bankok részesedése a teljes projekthitel állományból

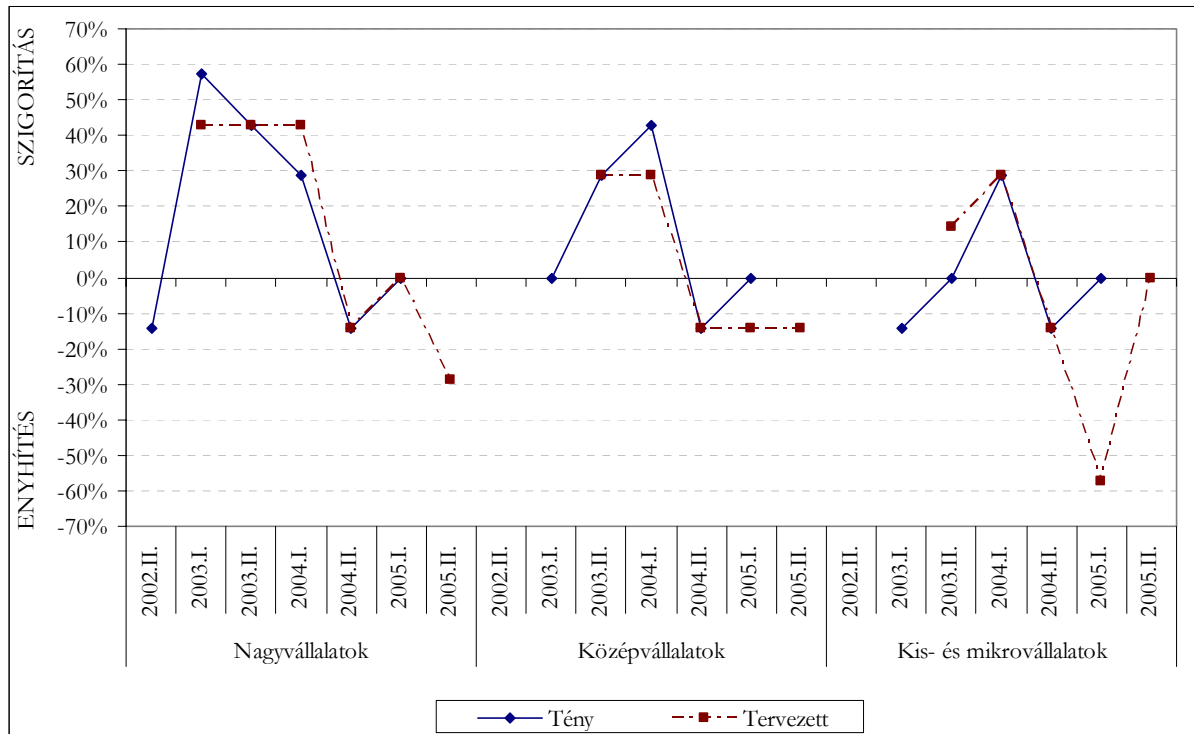
13. ábra: A hitelképességi standardok alakulása az egyes vállalati kategóriákban és az üzleti célú ingatlanhitelek terén (a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

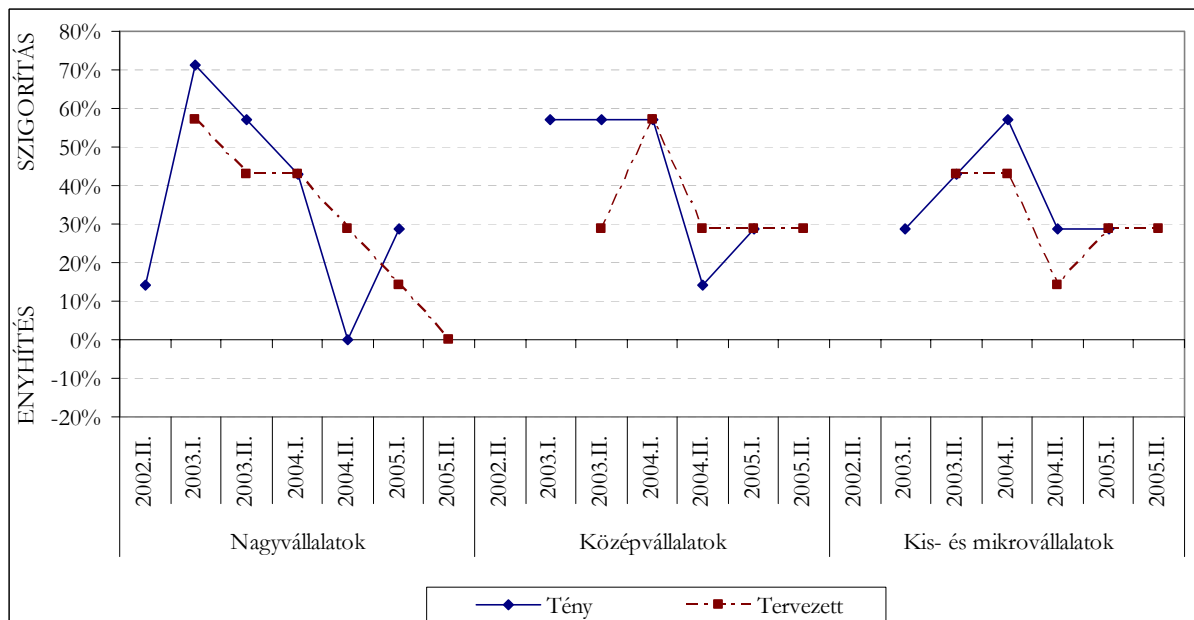
14. ábra: A hitel/hitelkeret maximális nagyságának alakulása az egyes vállalati kategóriákban (a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

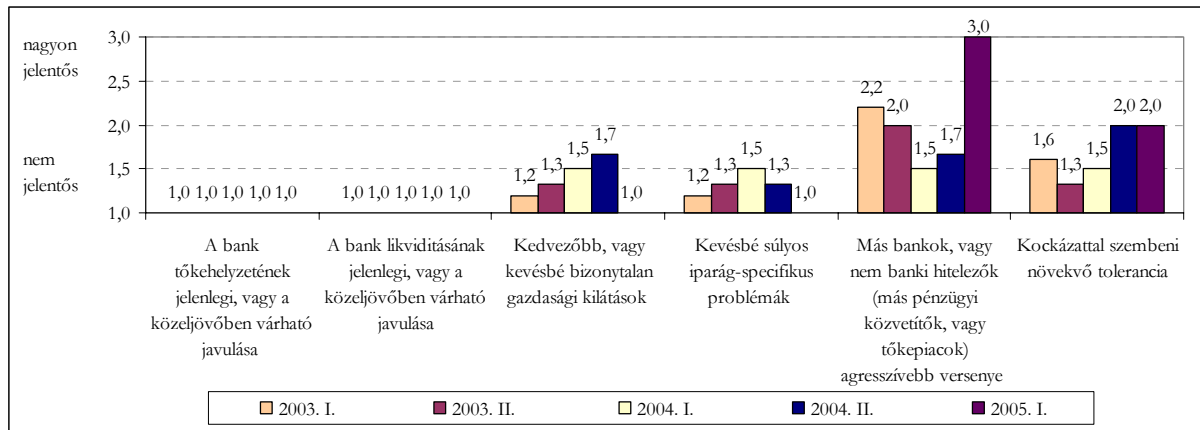
15. ábra: A hitelkamat és a forrásköltségek közötti spread alakulása az egyes vállalati kategóriákban (a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

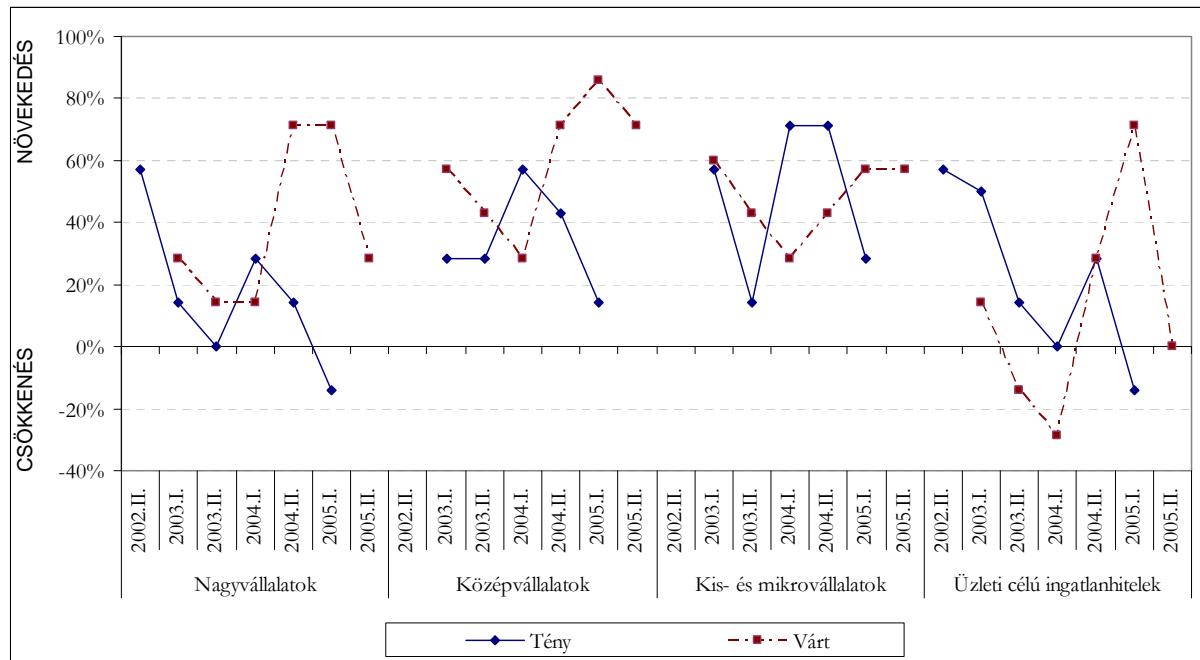
16. ábra: A kockázatosabb hiteleken lévő prémium alakulása az egyes vállalati szektorokban (a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

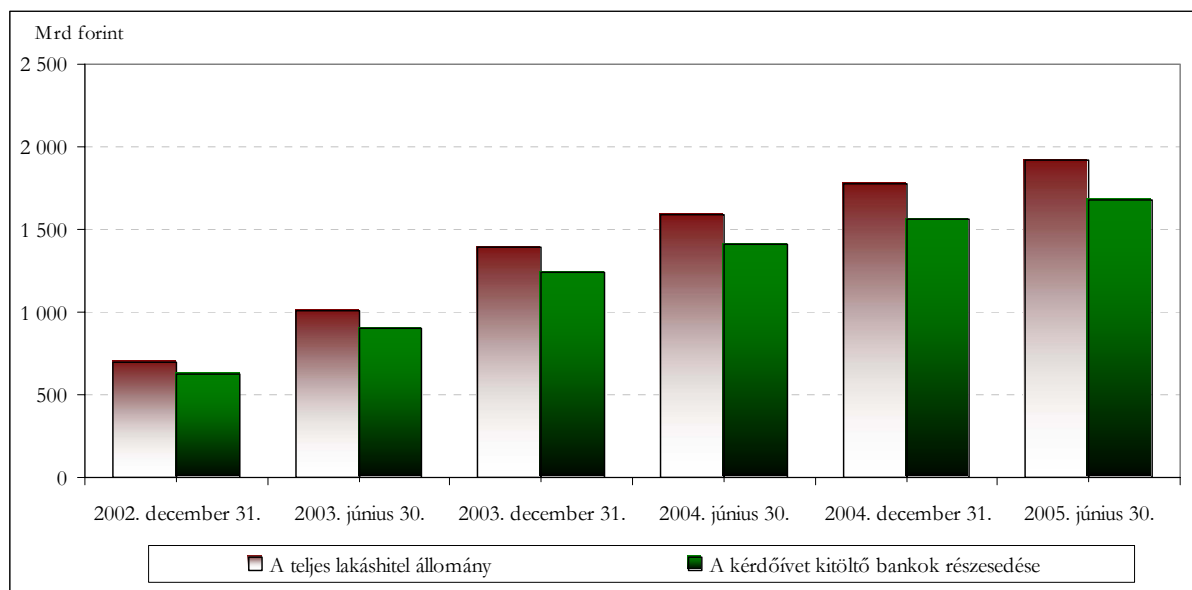
17. ábra: A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek enyhítésének okai a kis- és mikrovállalatok esetében (1 = nem jelentős; 2 = valamelyest jelentős; 3 = nagyon jelentős)

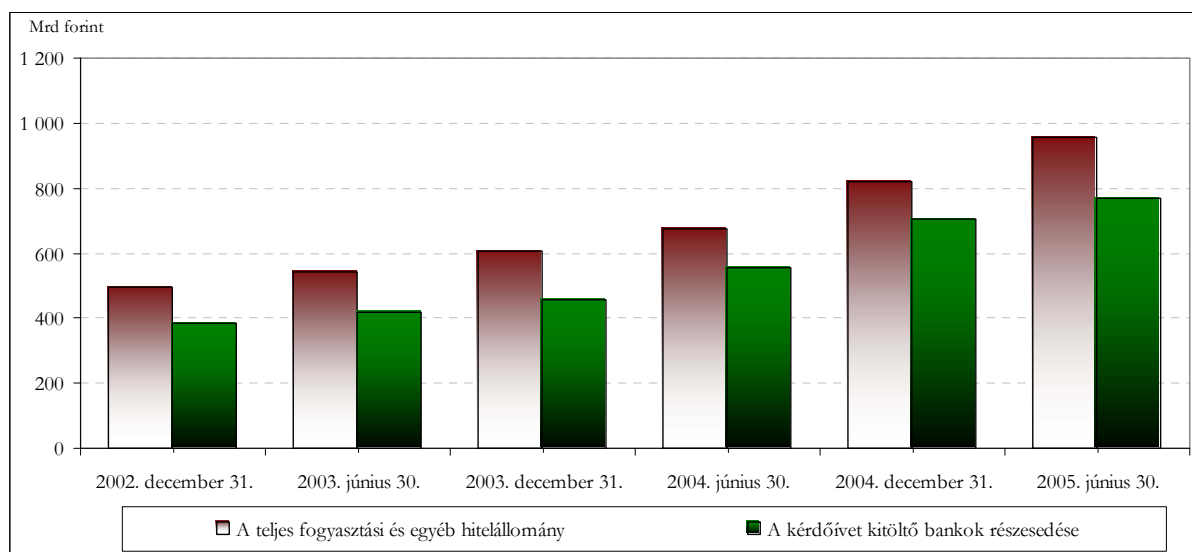
18. ábra: A hitelkereslet alakulása az egyes vállalati szektorokban és az üzleti célú ingatlanhitelek piacán (a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

19. ábra: A lakáscélú hitelállomány alakulása és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése

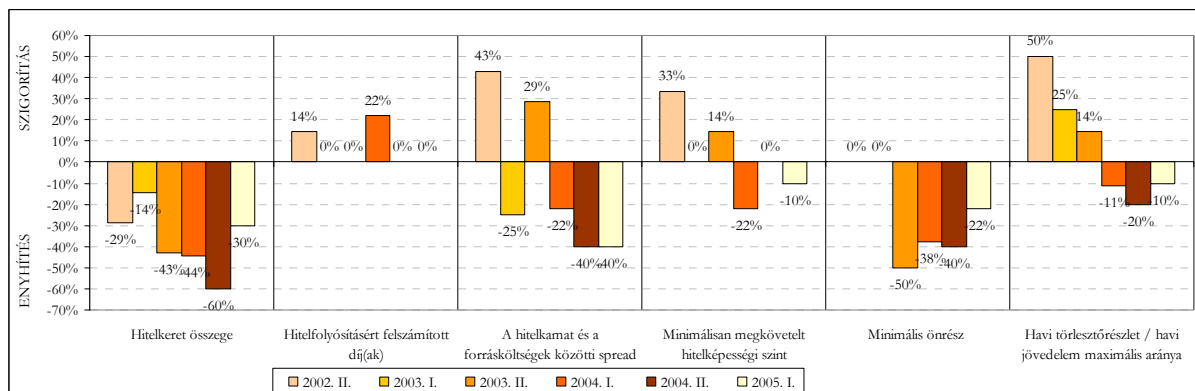

20. ábra: A fogyasztási hitelek állománya és a kérdőívet kitöltő bankok piaci részesedése (2003 decemberéig 8, 2004 júniusában 9, 2004 decemberében 10 bank)

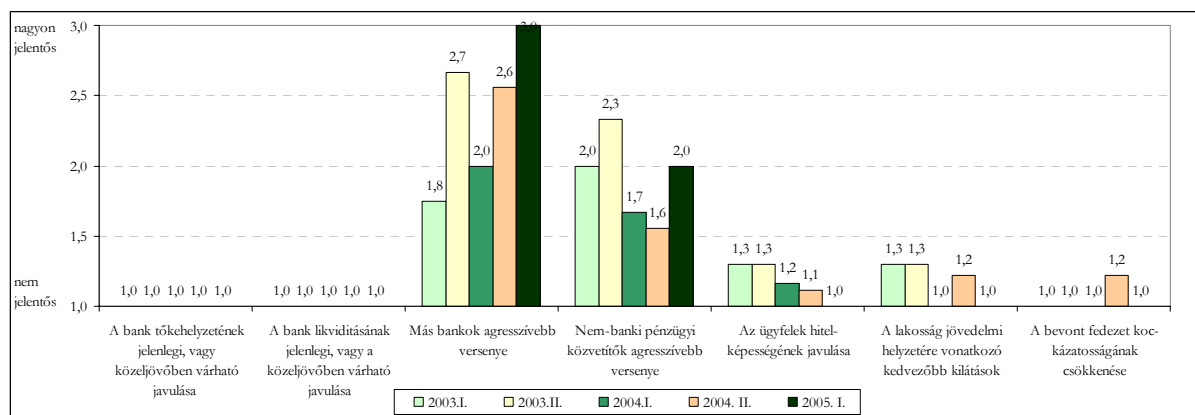

Megjegyzés: a vizsgált félévek során változott a megkérdezett bankok száma. A felmérés kezdetén 7 bankkal folytattuk le az interjút, 2004 második félévében 9 bankok hívtunk meg a kérdőív kitöltésére, 2005-től pedig már 10-re emelkedett a megkérdezett bankok száma.

21. ábra: A hitelezési feltételek alakulása a fogyasztási hitelek piacán, múltbeli adatok (a szigorítást és az enyhítést jelző bankok arányának különbsége)

22. ábra: A hitelképességi standardok és a hitelezési feltételek enyhítésének okai a fogyasztási hitelek esetében (1 = nem jelentős; 2 = valamelyest jelentős; 3 = nagyon jelentős)

23. ábra: A hitelkereslet alakulása a lakáscélú és a fogyasztási hitelek piacán (a növekedést és a csökkenést jelző bankok arányának különbsége)

